

บทความหน้า 9 ของมติชนรายวัน (วันศุกร์ที่ 10 มีนาคม 2532)

นิคม จันทรวิฑูร

อาจารย์ป่วยกับจริยธรรมในการพัฒนา

“เศรษฐกิจดี” ก็ยังคงเป็นเรื่องที่พูดกันอยู่ไม่ขาดระยะ สถาบันไหนองค์กรไหน ไม่ว่าจะป็นภาครัฐหรือเอกชน ไม่จัดให้มีการพูดและอภิปรายเรื่องการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างสูงในระยะเวลาที่ผ่านมา ก็จะเป็นสถาบันและองค์กรที่เชยไม่ทันสมัย

ความจริงเรื่องเศรษฐกิจดีมีการพูดกันมากตั้งแต่ปี 2530 มาเป็นเรื่องดังในปี 2531 จนเรียกกันว่าเป็น “ปีทอง” และ “ปีมังกรทอง”

ดังนั้น เมื่อใกล้สิ้นปี 2531 ทั้งสภาพัฒน์ และทีดีอาร์ไอ ก็ออกข้อมูลยืนยันว่าเศรษฐกิจปี 2531 มีการเติบโตสูงสุดถึง 10.7% เป็นประวัติการณ์ในรอบ 30 ปีที่ผ่านมา

ความจริงเกี่ยวกับเศรษฐกิจดีเป็นที่ยอมรับในทุกองค์กร แต่ที่ผู้เขียนและเพื่อนฝูงหลายท่านมีความรู้สึกไม่สบายใจกันอยู่ก็เพราะผู้ที่พูดถึงเรื่องเศรษฐกิจดีทั้งจากองค์กรของรัฐและเอกชนมักเน้นถึงตัวเลขของการเติบโตทางเศรษฐกิจ (10.7%) การเพิ่มขึ้นของการส่งออก (20%) การเพิ่มขึ้นของการลงทุน (มูลค่า 398,914 ล้านบาท) การเพิ่มขึ้นของรายได้จากการท่องเที่ยว (60,000 ล้านบาท) แต่ไม่ได้พูดถึงข้อจำกัดต่าง ๆ โดยเฉพาะผลพวงเศรษฐกิจนั้นตกไปถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาชนส่วนใหญ่อย่างไรบ้าง

ผู้เขียนขอขอบคุณทีดีอาร์ไอ ซึ่งขณะที่รายงานถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจก็ได้วิเคราะห์เรื่องการกระจายรายได้เจาะเรื่องการกระจายได้ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ประการแรกรายงานของ ทีดีอาร์ไอ ได้แสดงว่ากลุ่มผู้มีรายได้สูงของประเทศร้อยละ 20 มีรายได้เฉลี่ยในปี 2518 เป็นจำนวนร้อยละ 49.22 ของรายได้ทั้งหมด และกลุ่มนี้มีรายได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนร้อยละ 55.63 ในปี 2528 ในขณะที่กลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่สุดของประเทศจำนวนร้อยละ 20 ซึ่งมีรายได้เป็นร้อยละ 5.05 ของรายได้ประชาชาติปี 2518 รายได้ลดลงเหลือร้อยละ 4.5 ในปี 2523

กล่าวคือในช่วง 10 ปีที่แล้วคนที่รวมอยู่แล้วก็รวยขึ้น คนที่ยากจนอยู่ก็จนลง

ประการที่สองเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างคนในเมืองกับคนชนบทรายงานชี้ให้เห็นว่ารายได้เฉลี่ยต่อหัวของคนทั้งประเทศในปี 2518 เป็นเงิน 4,186 บาท ได้เพิ่มเป็น 10,022 บาทต่อปี ในปี 2519 แต่ความแตกต่างระหว่างรายได้ของคนในเมืองกับคนชนบทได้ห่างออกไปอีกมาย กล่าวคือ ในปี 2518 รายได้คนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อหัวเป็นเงิน 2,983 บาทและรายได้ของคนในกทม เป็น 8,153 บาทในปี 2523

ขณะที่รายได้ของคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มขึ้นเป็น 5,860 บาท รายได้ของคนในกทม เพิ่มขึ้นถึง 25,404 บาท แตกต่างถึงเกือบ 5 เท่า ซึ่งเมื่อ 10 ปีก่อนแตกต่างเพียง 2 เท่าเศษ

ประการที่สามเกี่ยวกับปัญหาความยากจนในปี 2518 มีคนซึ่งอยู่ภายใต้เส้นความยากจนเป็นจำนวน 23% ได้เพิ่มขึ้นเป็น 25.5% ในปี 2529 ซึ่งเป็นจำนวนถึง 14 ล้านคน สูงกว่าเมื่อ 5 ปีก่อน ซึ่งคนยากจนมีเพียง 12 ล้านคน

นอกจากนั้น ท่านกลางบรรยากาศแห่งความสดใสทางเศรษฐกิจตั้งแต่ต้นปีจนถึงปัจจุบัน เราก็ได้อ่านในหน้าหนังสือพิมพ์ฟังทางวิทยุถึงข่าวปัญหาสังคมเกือบทุกวัน โดยเฉพาะเรื่องแรงงานเด็ก โสเภณีเด็ก นักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือลาโรงเรียนไปขทาน รวมถึงข่าวเกี่ยวกับความเสื่อมโทรมทางด้านศีลธรรมและจริยธรรม

ในการวิเคราะห์ถึงความขัดแย้งระหว่างเศรษฐกิจกับชีวิตจริงคนไทยส่วนใหญ่ก็ทำให้ผู้เขียนระลึกถึงอาจารย์ป่วยซึ่งมีอายุครบ 73 ปีเมื่อวันที่ 9 มีนาคมที่ผ่านมา โดยการศึกษาและอาชีพอาจารย์ป่วยเป็นนักธนาคารและนักเศรษฐศาสตร์ แต่ด้วยความคิดและการปฏิบัติอาจารย์ป่วยไม่เคยให้ความสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ

ตรงกันข้าม อาจารย์ป่วยได้เห็นความสำคัญในด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ และได้พูดถึงเรื่องนี้ครั้งแรกมาตั้งแต่ 20 ปีก่อน (2509) ในการบรรยายเรื่องจริยธรรมกับการพัฒนา

ในการบรรยายครั้งนี้อาจารย์ป่วยพูดถึงแนวทางในการพัฒนา ซึ่งอาจารย์ป่วยเห็นว่าเป้าหมายสำคัญที่สุดก็คือ “ให้ประชากรไทยมีความเจริญมีความสุขสมบูรณ์”

และอาจารย์ป่วยเห็นว่า อันตรายของพัฒนามีอยู่ “เราอาจจะคำนึงถึงแต่ความก้าวหน้าไปตะพึดตะพือโดยไม่คิดถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น”

ฉะนั้น “หลักการพัฒนาประเทศไม่ใช่แต่เพียงว่าก้าวหน้าอย่างเดียว จำเป็นต้องให้เป็นไปโดยสภาพสม่าเสมอ ทั้งสามารถเพิ่มรายได้ทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวมและเพิ่มโดยทั่วถึงกัน ไม่ใช่จะเพิ่มเพื่อให้คนที่มีโอกาส มีอำนาจและมีสติปัญญาสูง ได้รับเพิ่มมากกว่าผู้อื่น”

ประการสุดท้ายอาจารย์ป่วยเห็นว่า “นโยบายเศรษฐกิจที่มุ่งช่วยเหลือหมู่นักกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะนั้นหากทำให้คนกลุ่มใหญ่เดือดร้อนแล้วถือว่าผิดหลักธรรมะในด้านเศรษฐกิจ เพราะเป็นนโยบายเศรษฐกิจที่ไม่ได้ให้ความยุติธรรมแก่สังคม”

ผู้เขียนจึงขอถือ โอกาสเสนอข้อคิดของอาจารย์ป่วยต่อผู้รับผิดชอบในการวางแผน โดยเฉพาะลูกศิษย์ของท่าน ซึ่งขณะนี้หลายท่านมีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง นำไปทบทวนและแก้ไขแนวทางการพัฒนาการกระทำดังกล่าวนอกจากจะช่วยให้มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมแล้วยังจะเป็นการแสดงมุทิตาจิตต่อบุคคลซึ่งตลอดชีวิตยึดมั่นในการดำรงชีพอย่างสามัญชน

เคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น ทั้งมีความเอื้ออารีต่อกลุ่มชนผู้ด้อยในสังคม